

РЕФЕРАТИ ОПУБЛІКОВАНИХ СТАТЕЙ

Таксономічна ревізія групи *ritaе* роду *Myrmica* (Hymenoptera, Formicidae). Радченко О. Г. та Елмс Г. В. — Найдавніші відомі викопні види *Myrmica* морфологічно подібні до *Myrmica ritaе*, який мешкає в горах Бірми і Таїланду. Ми об'єднуємо *M. ritaе* та 10 інших близьких до неї видів, що розповсюджені в Гімалаях, горах Південно-Східної Азії, південного Китаю та Тайваню, в групу *ritaе* і вважаємо, що вони є найбільш примітивними в роді *Myrmica*. 6 видів з цієї групи були описані раніше (*M. ritaе*, *M. margaritae*, *M. formosae*, *M. serica*, *M. indica*, *M. gigantea*), а 5 нових видів описуються нижче (*M. urbanii*, *M. rigatoi*, *M. boltoni*, *M. martensi*, *M. collingwoodi*). Вперше описані самці видів цієї групи (*M. serica*, *M. indica*); вони мають короткий скапус антен, що є примітивною ознакою в роді *Myrmica*. Наведено таблицю для визначення видів групи *ritaе*, а також таблиці з вимірами усів видів, включаючи типовий матеріал.

Ключові слова: мурашки, Центральня Азія, описи нових видів, визначник

***Artemiopsis plovornini* — ендемічний зяброніг на островах східної частини Баренцева регіону (Crustacea, Anostraca). Вехов Н. В.** — На підставі оригінальних даних вперше складено ілюстрований опис *Artemiopsis plovornini* (Jaschnov, 1925) — ендемічного вида зябронігів (родина Chirocephalidae) зі східної частини Євроарктичного регіону. На відміну від *A. bungei* G. O. Sars, 1897, що є звичайним для арктичної Якутії та узбережжя Чукотського моря *Artemiopsis plovornini* характеризується наявністю двох преепиподитів на торакоподах X і XI, гачкоподібно загнutoю всередину апікальною частиною дистального членика антен II самця, наявністю кутікулярних апофізів на дорсальній та бічній сторонах X–XI торакальних сегментів самки. До ареалу *A. plovornini* входять території на південь від 73° п.ш. (середня частина зат. Молера, рівнинні ділянки о-ва Южний Нової Землі та о. Вайгач), вид зустрічається в різних типах прісних водоймищ. Період активності продовжується 3–3,5 місяці з початку липня до середини жовтня, при температурі від 5–8 до 13–19° С. Зрілі самки до 14,7 мм завдовжки, самці до 12,7 мм. Репродуктивний період більш ніж 1 місяць. Індивідуальна плодючість не більше 15–56 яєць.

Ключові слова: Anostraca, *Artemiopsis plovornini*, ілюстрований опис, Баренцев регіон.

Огляд роду *Entedon* (Hymenoptera, Eulophidae, Entedoninae). 2. Ревізія групи видів *crassiscapus*. Гумовський А. — В статті ревізовано групу видів *crassiscapus* підроду *Entedon* роду *Entedon*. Група включає поширений палеарктичний *E. (E.) crassiscapus* Erdus та *E. (E.) albifemur* Kamijo, який вказано з Японії, Кореї та Далекого Сходу Росії. Наведено повний діагноз дослідженої групи видів, таксономічні ознаки та нові дані з поширення видів, що включені до її складу, обговорено особливості їх внутрішньовидової мінливості, притаманні групі плезіо- та апоморфії, а також її місце в системі роду *Entedon*.

Ключові слова: Hymenoptera, Eulophidae, Entedoninae, *Entedon*, Україна, Далекий Схід Росії, Корея, Японія.

До вивчення фауни турунів (Coleoptera, Carabidae) заплавних біотопів Лівобережного Лісостепу України. Кириченко М. Б. — У роботі представлені дані щодо фауни турунів інтразональних біотопів східної частини (Лівобережно-Дніпровська та Середньоросійська провінції) лісостепової зони України, в яких зареєстровано 148 видів із 49 родів. Вперше для заплавних біотопів Лівобережного Лісостепу України вказані 64 види турунів.

Ключові слова: туруни, заплавні біотопи, Лівобережний Лісостеп, Україна.

Особливості каріотипів у деяких видів родини Gekkonidae (Sauria, Reptilia). Повідомлення 4. Порівняльний аналіз та еволюція каріотипів родини Gekkonidae. Манило В. В. — Порівняльний аналіз каріотипів родини Gekkonidae показав, що більшість із них мають акроцентричний тип будови хромосом. Двоплечі макрохромосоми представлені переважно субтело- та субметацентриками, а макрохромосоми — метацентриками. Гіпотетичний каріотип предкових форм родів *Tenuidactylus* та *Mediodactylus* мав 44, а роду *Alsophylax* — 38 акроцентричних хромосом. Еволюційні перетворення в каріотипах проходили з зменшенням кількості хромосом та утворенням двоплечих елементів, за рахунок перичентричних інверсій, Робертсонівського злиття та рідше — появи додаткових гетерохроматинових плечей.

Ключові слова: каріотип, філогенія, видоутворення, еволюція, хромосома, популяція.

Розповсюдження і таксономічний статус пісочної ящурки (*Eremias arguta*) в північній частині Нижнього Поволжжя. Табачишин В. Г., Зав'ялов Е. В. — На основі аналізу колекційного матеріалу Зоологічного музею СДУ і відомостей літературних джерел північна межа розповсюдження ящурки (*Eremias arguta* Pallas, 1773) в Нижньому Поволжжі проходить в межах Саратовської обл. через населені пункти Н. Баннівка (Красноармійського р-ну) — Ліманний (Ровенського р-ну) — Шумейка (Енгельського р-ну) — Дергачі. Проведені дослідження показали, що локальні популяції із Саратовської обл., які населяють піски, відносяться до західного підвиду *E. a. deserti*.

Ключові слова: розповсюдження, *Eremias arguta*, Поволжжя, Росія.

Особливості розмноження моллюсків двох видів роду *Caspi* (Gastropoda, Pectinibranchia, Pyrgulidae). Алексенко Т. Л., Анистратенко В. В. — Наведено дані про плодючість, будову та морфометричні характеристики кладок моллюсків роду *Caspi*. Надано результати лабораторних спостережень за розвитком ембріонів до їхнього виходу з яйцевих оболонок. Обговорюються питання, пов'язані з відкладанням яйцевих капсул *Caspi* на черепашку двостулкових моллюсків роду *Dreissena*. Висунуто гіпотезу про наявність між *Caspi* та *Dreissena* коменсальних зв'язків, що склалися історично.

Ключові слова: Gastropoda, *Caspi*, *Dreissena*, розмноження, розвиток, морфологічні характеристики, коменсалізм, Дніпро, Україна.

Поширення та деякі особливості екології моллюсків родин Melanopsidae та Lithoglyphidae (Gastropoda, Pectinibranchia) у текучих водоймах Правобережжя України. Градовський В. М. — На основі матеріалів автора наведено нові дані про поширення та екологію моллюсків родин Melanopsidae (6 видів) та Lithoglyphidae (2 види і 2 підвиди) з головних водотоків Правобережної України. Представники Melanopsidae в дослідженому регіоні приурочені до щільних ґрунтів і рослинності текучих водойм. Lithoglyphidae теж мешкають переважно в текучих водоймах, однак зустрічаються також і у водосховищах на щільних та мулистих ґрунтах. Уточнено ареали майже всіх відомих у водоймах Правобережжя видів обговорюваних родин. Наведено кількісні дані (чисельність, біомаса), які характеризують популяції всіх вивчених таксонів.

Ключові слова: моллюски, поширення, ареал, екологія, чисельність, біомаса, Melanopsidae, Lithoglyphidae, Україна.

Зміна динаміки популяцій та угруповання гризунів внаслідок антропогенного впливу на заповідну екосистему. Мякушко С. А. — Розглянуто головні особливості динаміки популяцій та угруповання гризунів, які обумовлені господарчою діяльністю, що мала місце до відновлення статусу заповідання, а також техногенним забрудненням після аварії на ЧАЕС. Відмічено загальні та специфічні популяційні реакції, які визначаються порушенням екологічного балансу і виявляються у вигляді збільшення чисельності та дестабілізації її динаміки, зміни статусу видів, кількісного складу угруповання, прискоренні та синхронізації коливальних процесів в популяціях. Показано, що принциповою особливістю популяційних реакцій на техногенне забруднення є відсутність адаптації до нових умов та підсилення деградаційних процесів.

Ключові слова: гризуни, популяція, динаміка, антропогенний вплив, дестабілізація.

Сезонна динаміка кількості та функціональної активності макрофагів і пігментних клітин в печінці безхвостої амфібії. Акуленко Н. М. — В статті розглядається сезонна динаміка макрофагів та пігментних клітин в печінці жаби озерної. Зроблено висновок, що їх чисельність протягом року змінюється. Зміна кількості пігментних клітин більш виражена, максимум — у червні (в 11 разів більше, ніж восени та взимку); зміна кількості макрофагів на протязі активного періоду менш виражена, восени та взимку їх чисельність знижується в 3 рази. Функціональна активність макрофагів восени та взимку знижується незначно. Зроблено висновок, що зниження чисельності макрофагів та пігментних клітин під час заціпеніння відбувається завдяки зменшенню кількості молодих клітин, що диференціюються.

Ключові слова: макрофаги, пігмент, печінка, амфібії.

Роль паразитів у зниженні чисельності личинок зеленої дубової листовійки *Tortrix viridana* в Гірському Криму. Івашов А. В., Подмарьков М. Ю. — В Гірському Криму склад первинних паразитів личинок *T. viridana* L. Представлено 11 видами з 3 родин: *Ichneumonidae* — *Scambus calobatus* Grav., *S. annulatus* Kiss., *S. planatus* Htg., *Aophua bipunctoria* Thunb., *Braconidae* — *Macrocentrus linearis* Nees, *Macrocentrus* sp., *Meteorus obsoletus* Wesm., *Meteorus* sp.; *Tachinidae* — *Actia pilipennis* Fll., *Nemorilla floralis* Fll., *Elodia tragica* Mg. Від них гинуло від 1,2 до 7,1% гусені. *S. calobatus* — знищував від 0,8 до 3,5% личинок. *S. calobatus*, *Itopectis alternans* Grev. та *I. maculator* F. використовували лялечок та передлялечок листовійки для живлення гемолімфою.

Ключові слова: паразити, *Tortrix viridana*.

Стрільчатки (*Lepidoptera*, *Noctuidae*, *Acronictinae*) в лісостеповій зоні півдня Західного Сибіру та Казахстану. Гниненко Ю. І. — Описано біологічні особливості 4 видів стрільчаток, що утворюють осередки масового розмноження в Лісостепу на півдні Західного Сибіру та в Казахстані.

Ключові слова: *Lepidoptera*, *Noctuidae*, стрільчатка, Росія, Західний Сибір, Казахстан.

Порівняльний аналіз фауни нематод цукрових буряків та бур'янів бурякового поля. Сосенко О. Б. — Показана спільність видового складу (за коефіцієнтом Жаккара) фітонематод цукрових буряків та бур'янів бурякового поля та подібність частотного розподілу окремих видів нематод. Встановлено, що за чисельними показниками цукрові буряки — найсприятливіша рослина-живитель фітогельмінтів.

Ключові слова: цукрові буряки, агроценоз, ризосфера, фітонематоли, паразити.

Відомості про знахідки сірого вуханя (*Plecotus austriacus*) в Закарпатській області України. Рупрехт А. Л. — Наведені дані про три нові місця знахідок *P. austriacus* в Україні. Вид був знайдений в селах Береги, Доманинка та м. Ужгород Закарпатської області. Подані виміри черепа 8 особин з цих пунктів.

Ключові слова: рукокрилі, *Plecotus austriacus*, Закарпатська область, Україна.

Епізоотологічне значення бабака *Marmota bobac* на Україні. Зиков А. Є., Дулкін О. В. — На підставі літературних даних та польових матеріалів аналізується значення бабаків як природних носіїв туляремії. Обговорюються циркуляційні напрямки цього захворювання в природних популяціях бабака. Розглядається ймовірність захворювання в момент безпосереднього контакту людей з тваринами. Епізоотологічний фактор повинен братись до уваги в разі акліматизації бабаків.

Ключові слова: епізоотія, туляремія, бабак, Україна.

Динаміка популяцій мікромамалій і напівводних ссавців (*Rodentia*, *Insectivora*) Дніпровсько-Орельського природного заповідника. Антонеш Н. В. — Наводяться дані багаторічної динаміки популяцій мікромамалій та напівводних ссавців основних біотопів заповідника.

Ключові слова: мікромамалії, напівводні ссавці, популяції, динаміка, екологія.

Проблема ідентифікації деяких видів жаб за компонентами стероїдної фракції отрути. Погребняк С. Г., Миропольський В. В. — Виконано кластерний та головними компонентами аналіз результатів хроматографії на кремнієвій кислоті стероїдної фракції отрути жаб трьох видів (*Bufo bufo*, *B. viridis*, *B. danatensis*). Кластерні діаграми для 13 швидкоплинних та окремо для 15 повільноплинних фракцій продемонстрували, що ці фракції можна розподілити у дві групи (споріднені та унікальні) за рівнем підпорядкування. За використання лише споріднених повільноплинних фракцій для побудови кластерної діаграми було отримано картину підпорядкування об'єктів таку, що схожа на реальну таксономічну належність продуцентів отрути. Аналіз головними компонентами всього масиву даних дав ефективний розподіл об'єктів згідно їх таксономічної належності на площині перших двох компонент, при цьому фракції утворили чотири групи ознак на площині 1 та 2 компоненти.

Ключові слова: *Amphibia*, *Bufo*, отрута, стероїди, кластерний аналіз, головні компоненти.